

SEÇİME GİRECEK 13 PARTİNİN ENERJİ PROFİLİ

Türkiye'nin 22 Temmuz'da gerçekleştirilecek olan erken genel seçimlere hazırlandığı süreçte yapılan bu çalışmada siyasal partilerin programları üzerinden enerji politikaları incelenecektir. Yüksek Seçim Kurulu'nun seçimlere katılabileceğini açıkladığı 21 parti bulunmaktadır. Bu partiler arasında ittifak, birleşme görüşmeleri devam ederken çalışmanın yapılmış olması nedeniyle her partinin ayrı ayrı programları değerlendirilmiştir. Seçime katılabileceği açıklanan 21 partiden, bir önceki seçimde aldıkları oy oranları ve kamuoyundaki etkinlikleri göz önünde bulundurularak, 13'ü çalışmaya dahil edilmiştir. Bu partiler şunlardır:

"Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Demokratik Sol Parti (DSP), Doğru Yol Partisi (DYP), Anavatan Partisi (ANAP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), Genç Parti (GP), Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP), İşçi Partisi (İP), Emek Partisi (EMEP), Türkiye Komünist Partisi (TKP), Saadet Partisi (SP), Büyük Birlik Partisi (BBP)."

Çalışmada, siyasal partilerin kendi web sitelerinde yayınladıkları parti programları esas alınmıştır. Adını Demokrat Parti olarak değiştiren DYP'nin web sitesinde bulunmayan parti programının revizyon aşamasında olduğu belirtildiği için enerjiye ilişkin özel raporunda yer alan "DYP İktidarında Enerji Sektöründe Yapılacak İşler" bölümü değerlendirilmiştir. GP'nin de web sitesinde programı yer almazken, kuruluş aşamasında kamuoyuna açıklanmış olan programı esas alınmıştır. TKP'nin de web sitesinde bulunabilen taslak programı incelenmiştir.

Hemen hemen tüm partilerin programlarında enerjide dışa bağımlılığın önlenmesi, yerli kaynaklara öncelik

tanınması, yenilenebilir enerji kaynaklarının ve Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesi, kayıp ve kaçakların önlenmesi gibi çok çeşitli yerlerde sık sık dile getirilen hedeflere yer veriliyor. Partilerin bir kısmı "kalkınma" temeliyle enerji politikalarını ve enerji güvenliğine önem verirken, görece daha az kısmı enerji konusunda çevresel yaklaşımları ön plana taşıyor. Parti programlarındaki temel ayırım, enerji alanındaki yatırımları, kamunun mu özele mi yapacağı noktasında oluşuyor. Partilerin çok azı bu konuda net olarak tercihini ortaya koyarken, çoğunluğu kamu-özel arasında

gidip-gelen, kimi zaman çelişkili denilebilecek ölçüde yumuşak ifadeler yer veriyor. AKP, DYP, MHP, GP, İP ve SP programlarında nükleer santral kurma amacını taşıırken, ÖDP kesin olarak nükleer santrallara karşı olduğunu ifade ediyor.

AKP'den Enerjiye Serbest Piyasa Damgası

Enerji politikası açısından AKP programına bakıldığında iki saptama yapılabilmektedir. Birincisi enerji politikası neoliberaldir ve 1980 sonrası sağ iktidarların uygulamalarını bir sonraki aşamaya taşımayı hedefleyen içeriktedir. İkinci

saptama ise, akademik, politik çok çeşitli ortamlarda dile getirilen gerçeklerin "söylemde yineleniyor" olduğudur. AKP, parti programında, enerji politikasının temelini, "ulusal çıkarları koruyarak enerji arzının güvenliğini ve devamlılığını sağlamak, rekabete dayalı bir enerji piyasası oluşturmak, çevre ve insan sağlığını korumak" olarak

ortaya koyuyor. Ancak 4.5 yıllık iktidarında enerji politikalarındaki tersi uygulamalar dikkat çekiyor.

Enerji arz güvenliği, 1 Temmuz 2006 tarihinde ülkenin batısında yaşanan 6 saatlik elektrik kesintisinin ardından enerji alanında en çok tartışılan konuyu oluşturmuştur. Gelecek yıl ve 2009 için ciddi enerji sıkıntısı beklenirken, bu yaz bile elektrik kesintileri olabileceğinden söz edilmektedir. Bu sıkıntının kaynağında ise, AKP enerji politikasının temelini oluşturan “rekabete dayalı enerji piyasası” yatmaktadır. Enerji alanı serbestleşmiş, kamunun yatırım yapması olanaksız hale getirilmiştir. Sonuç, yakın dönemde yaşanması beklenen elektrik açığıdır. Çünkü özel sektör ciddi düzeyde kar garantisi olmadığı sürece yatırım yapmak istememektedir. Buradan ikinci bir sonuca doğru adım adım ilerlenmektedir. Bu hükümet döneminde, daha önceki bazı hükümetlerin döneminde de rastlandığı gibi “enerji piyasası” hayali adına yargı kararlarını yok sayan yasal düzenlemeler yapılarak Anayasa çiğnenmiş, hukuka müdahale edilmiştir. Bunlar yeterli olmamış, yenilenebilir enerji kaynaklarına teşvik adı altında hidrolik santralleri de kapsayacak biçimde kamuyu gelecekte yeni yükümlülüklerle karşı karşıya bırakacak biçimde alım garantileri verilmiştir. Son çıkarılan bir yasayla da kömür santrallerine alım garantisi vaat edilmiştir. Bu politikaların devamı, gelecek dönemde Türkiye’nin dışa bağımlılığını artıracak ve enerji güvenliğini büyük ölçüde sekteye uğratabilecek olan, kısa sürede ve görece düşük maliyetle kurulan doğalgaz santrallerinin artması ve bu santrallere yine alım garantisi, yakıt garantisi gibi garantiler verilmesidir. Politikanın diğer ayağında yer alan çevre ve insan sağlığını korumak ise “kağıt üzerinde kalan” uygulama alanını oluşturmaktadır. Bu hükümet döneminde çevre ve insan sağlığı açısından riskli nükleer santral konusu yeniden gündeme getirilmiş ve bir tasarı yasalaştırılmıştır. Parti programında, nükleer enerji de şu şekilde savunulmaktadır:

“Dışa bağımlı doğalgazın kullanıldığı enerji santrallerine alternatif veya ikame yatırım olarak, gerekli güvenlik ve çevre koruma önlemleri alınmak suretiyle, nükleer enerji santralleri kurulacaktır. Böylece ekonominin ihtiyaç duyduğu ucuz enerji sağlanmış olacaktır.”

AKP programında neoliberal politikaların temelini oluşturan şu hedefler sıralanmaktadır:

“Etkin ve verimli bir biçimde işletilemeyen mevcut tesisler bir an önce özelleştirilecek, yenilenip kapasitesinin artırılması sağlanacaktır. Yeni yatırımlar yap-işlet modelleri ile yaygınlaştırılacaktır. Özelleştirme ve lisans verme usulleri tam anlamıyla şeffaf ve rekabete açık olacaktır. Güneş, rüzgar, jeotermal ve biomas gibi enerji türleri yanında yeni hidroelektrik santralleri ile yerli kömüre dayalı, yeni teknolojilerle donatılmış, verimi yüksek, çevreye zararı olmayacak termik santrallerin özel sektör tarafından kurulması desteklenecektir.”

Görüldüğü gibi “enerji”nin bir kamu hizmeti olduğu gerçeğini bile görmezden gelen AKP programı, “ser-

best piyasa” damgasını taşımaktadır. Ancak ileri sürülen hedefleri, AKP iktidar olduğu dönemde ne özel sektör, ne kamu eliyle gerçekleştirmişti. Tesisler özelleştirme kapsamına alınmış, ancak yenilenmeleri ve kapasitelerinin artırılması söz konusu olmamıştır. Özelleştirme ve lisans verme usullerinde, değil şeffaflık ve rekabete açık olma hedefinin sağlanması, tam tersi uygulamalar nedeniyle yargı kararıyla işlemlerin yürütmesi durdurulmuştur. Yenilenebilir Enerji Kaynakları Yasası çıkarılmış, ancak hidrolik santraller dışında ne güneş, ne rüzgar, ne jeotermal, ne biomas alanında ciddi adımlar atılmıştır.

AKP Programı’na ilişkin ikinci saptamayı oluşturan “gerçeklerin söylemsel olarak yinelenmesi” de şu ifadelerde kendisini ortaya koymaktadır:

“Geleceğin enerjisi olan hidrojen enerjisi konusunda ciddi bilimsel ve teknik projeler başlatılarak, diğer ileri ülkelerle birlikte uygulamaya geçiş için gerekli çalışmalar yapılacaktır. Enerji kayıplarını ve israfını önleyen projeler desteklenecek, tasarruf bilinci yurt çapında yaygınlaştırılacaktır. Petrol ve doğalgaz aramalarına ağırlık verilecektir. Enerjide tek kaynağa bağımlılık ortadan kaldırılacaktır. Partimiz, dış kaynaklı petrol ve doğalgazın dünya pazarlarına açılabilmesi için ülkemizin bir köprü konumunda olduğunun bilincindedir. Bu stratejik konum etkin bir biçimde değerlendirilecek ve ülkemiz bir dağıtım terminali haline getirilecektir.”

Bugünkü enerji yapısında herkesin hemen ifade edebileceği bu gerçekler için ciddi hiçbir adım atılmamıştır. Bu nedenle bu hedefler “söylemsel yineme” olarak nitelendirilmektedir. Örneğin enerjide tek kaynak bağımlılığının ortadan kaldırılması söz konusu dahi olamamış, tam tersine hem ülkesel anlamda hem de kaynak tipi açısından bağımlılık artmıştır. Türkiye’nin elektrik üretiminde doğalgazın payı arttığı gibi, fosil kaynakların geçiş ülkesi konumunda olan Türkiye’nin “dağıtım terminali, köprü” olacağı umudu, Rusya’nın son dönemde yaptığı atak ve yeni gelişmeler karşısında giderek sönmektedir. Petrol ve doğalgaz aramalarına ağırlık verileceği hedefi de Cumhurbaşkanı tarafından veto edilen yeni Petrol Kanunu ile yalnızca “özel sektör ve yabancılaşma” boyutuyla ortaya konulmuştur. Enerji kayıplarına yönelik olarak ise “Enerji Verimliliği Yasası”nın çıkarılması dışında bir adım atılmamıştır.

CHP Enerjide Güvenlik Arıyor

CHP, enerjinin ülke gelişmesi ve sanayileşmedeki belirleyiciliğini ve stratejik konumunu vurguladığı parti programında, öncelikli politikasını “enerji talebinin her dönemde yeterince, en verimli ve emniyetli koşullarda, doğayı tahrip etmeden, çevreyi kirlilemeden sağlanması, bu amaçla her

türlü teknoloji ve olanağın gereğince değerlendirilmesi” olarak ortaya koymaktadır.

CHP programında enerji politikası, baskın bir “özel sektör” damgası taşımamaktadır. Elektrik üretim, iletim ve dağıtım faaliyetlerinin kamu kesimince yürütülmesi öngörüldürken, yatırımlar konusunda özel sektöre yönelim ortaya konulmaktadır. Kamu yaklaşımı programda ifadesini şöyle bulmaktadır:

“Türkiye’nin, önümüzdeki uzun yıllarda, gelişmenin, sanayileşmenin ve kentleşmenin yaratacağı elektrik talebinin aksaksız karşılanmasını sağlayacak tesislerin kurulması temel politika olacaktır. Bunun için gerekli tüm önlemler alınacaktır. Stratejik nitelikte olan elektrik üretim, iletim ve dağıtım faaliyetleri, kamu kesimince, yeterli ve yedeğe sahip, güvenilir ve emniyetli bir sistem oluşturma anlayışı ile yürütülecektir.”

“Elektrik üretiminde, özellikle düşük potansiyelli hidrolik kaynakların değerlendirilmesi ve ihtiyaç duyulması halinde dış kaynakla beslenecek tesislerin kurularak, işletilmesinde özel sektörün ilgi ve birikimi özendirilecektir” hedefiyle özel sektöre ışık yakan CHP programında, geri kalmış yöreler ve sanayiye yönelik enerji teşviği, AB ve entegrasyon sürecinin koşullarıyla sınırlandırılıyor:

“Elektriğin geri kalmış yörelere ve sanayiye, işletmeciler kuruluşlara yük getirilmeden, uygun fiyatlarla verilmesi hedef alınacaktır. Bu hususta AB ile entegrasyon sürecinin koşullarına uyum gözetilecektir.”

Enerji talebinin karşılanmasında önceliği yurtiçi doğal kaynakların değerlendirmesine vereceğini söyleyen CHP, gerektiğinde dış kaynaklı tesisleri devreye sokmak için de tereddüt etmeyeceğini ifade etmektedir. Arz çeşitlendirmesi ve teknolojik bağımlılığın aşılmasıyla “güvenilir bir enerji arz yapısı” oluşturulmasından söz edilen programda, çok bilinen şu tanımlama yer almaktadır:

“Elektrik sektörü yatırım ve üretim faaliyetleri, yeterli miktar ve kalitede enerjinin; ucuz, yerinde, zamanında, güvenilir ve sürekli olarak, ülke ve kullanıcı için en ekonomik şekilde sunulmasını gerçekleştirecek şekilde planlanacak ve yürütülecektir.”

CHP programında, enerji alanına yönelik somut çözümler ortaya konulmadığı için genel geçer olarak nitelendirilebilecek diğer hedefler de şöyle sıralanmaktadır:

“CHP iktidarında, halkın ısınma ihtiyacı için gerekli enerji kaynakları ekonomik koşullarda, zamanında ve yeterince sağlanacaktır. Doğalgaz, yurtdışından birden fazla kaynaktan beslenerek ülke genelinde daha yaygın olarak kullanımını, ekonomik kriterleri göz ardı etmeden hedeflenecektir. Öncelikle hidrolik enerji olmak üzere, jeotermal ve güneş enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarından daha büyük oranlarda yararlanılabilirliği amaçlanacaktır. CHP, başta Karadeniz Bölgesi olmak üzere ülkemizin henüz kanıtlanmamış petrol rezervlerinin geliştirilmesini; petrol ve doğalgaz üretiminin artırılmasını; Bağımsız Türk Cumhuriyetleri ile petrol arama ve işletme konularında işbirliğine yö-

nelinmesini hedef almaktadır. CHP yönetiminde, üretimden tüketime kadar bütün aşamalarda, enerji kaynaklarının uygun teknolojilerle, verimli ve ekonomik şekilde kullanılması sağlanacak; enerji tasarrufuna yönelik projeler desteklenecek, özendirilecektir. CHP, doğal kaynakların, madenlerin ve su kaynaklarının ulusal çıkarlar ve toplum yararına, ekonomik kriterler ve çevreye duyarlılık ilkeleri çerçevesinde, en rasyonel ve verimli şekilde değerlendirilmesini sağlayacaktır.”

DSP, CHP'den Ulusalçı

Seçime CHP listelerinden girecek olan DSP'nin programında ise, diğer parti programlarına göre oldukça kısa bir metin olması nedeniyle enerji alanına birkaç cümle ile değiniliyor. CHP ile benzer şekilde, ekonomik gelişmenin güvence altına alınabilmesi için sürekli ve güvenli enerjinin sağlanabilmesi vurgusunu yapan DSP, “ulusal enerji kaynaklarının en verimli biçimde harekete geçirilmesi, başta kömür olmak üzere enerji

kaynaklarının değerlendirilmesi için her önlemin alınmasından” söz ediyor. CHP'den farklı olarak daha fazla “ulusal” vurgusu yapan DSP, programının yaklaşık yüzde 2'lik bölümünü ayırdığı 68 sözcükten oluşan enerji bölümünde 3 kez “ulusal” tanımlaması kullanırken, CHP programında 353 sözcükle yer ayırdığı “Enerji ve Doğal Kaynaklar” bölümünde 1 kez “ulusal” ifadesine başvuruyor.

DYP'de 'Milli Güvenlik' Vurgusu

Adını Demokrat Parti olarak değiştiren, revizyon çalışmaları nedeniyle parti programına ulaşamayan DYP'nin ise Ar-Ge Birimi tarafından hazırlanan enerji raporunda, “DYP İktidarında Enerji Sektöründe

Yapılacak İşler” bölümüne yer veriliyor. Bu bölümde 608 sözcükle hedeflerini anlatan DYP, 4 kez “milli” ya da “ulusal” ifadesine başvururken, “milli enerji politikası”ndan söz ediyor.

DYP, enerji sektörü ile ilgili hedefini, “sürdürülebilir kalkınma temelinde Türkiye'nin zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarını ülke çıkarlarına uygun şekilde değerlendiren, çevre dostu, kaliteli, ucuz, istihdam sağlayan, ülke çıkarlarını gözeten, yerli ve yenilenebilir kaynaklara dayalı, sanayiciyi, yatırımcıyı ve tüketiciyi destekleyen, arz güvenliğini sağlayan verimli, planlı, milli bir enerji politikası uygulamak” olarak ortaya koyuyor. Partinin bu hedef doğrultusunda yapmayı planladığı uygulama-

lara bakıldığında “serbest piyasanın ve özel sektörün” öncelikli olduğu görülüyor. Yerli ve yenilenebilir enerji kaynakları için ve özellikle küçük hidroelektrik santralleri için özel sektörü teşvik edeceğini belirten DYP, rekabetçi bir enerji piyasası oluşturmak için düzenleme ve denetleme kurumlarını yeniden yapılandırmaktan söz ediyor. “Özelleştirme ve serbest piyasa ekonomisi kavramları milli güvenlik kavramıyla ayrılmaz bir bütünlük içerisinde değerlendirilecektir” ifadesiyle, serbest piyasa uygulamaları nedeniyle enerji alanında yaşanan karmaşaya “milli güvenlik” vurgusuyla sınırlandırılmış ve somut olarak ne yapılacağı ortaya konulmayan bir biçimde yaklaşıyor. Özelleştirme ve serbestleşmeye dönük hedefler şöyle sıralanmaya devam ediliyor:

“Petrol, doğalgaz ve maden arama-üretim faaliyetleri kamu ve özel sektör tarafından daha yoğun bir şekilde sürdürülecek, sonuçların takibi ve denetimi yapılacaktır. Zengin kömür rezervleri özel sektöre açılacak, linyit kömürü ithalatı önlenecektir.”

Arz güvenliği ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için 2023 yılına kadar 60 bin megavatlık enerji üretim tesisi kurulacağı belirtilirken, bunun kim tarafından nasıl gerçekleştirileceğine değinilmiyor. Yine DYP, elektrik üretiminde yüzde 45'lere varan doğalgaz kullanımını azaltıp, hidrolik, rüzgar ve kömüre öncelik vererek, her yıl 3-4 milyar dolar kaynak yaratmayı, bu kaynağı da 2010-2023'ü hedef alan orta ve uzun erimde nükleer ve diğer enerji yatırımlarında kullanmayı planlıyor.

“Türkiye'nin jeopolitik durumu nedeniyle bölgenin enerji terminali olması, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik araştırma-geliştirme desteği, kayıp-kaçak oranlarının indirilmesi” gibi genel kabul görmüş, ancak uygulamaya geçirilemeyen hedefler de DYP'nin enerji politikası içinde yer alıyor.

ANAP'ın Enerji Politikası Çelişkili

12 Eylül Darbesi sonrasında siyasi hayata merkez sağ ve liberal politikaların bayrakçısı olarak giriş yapan ANAP'ın programında, diğer parti

programlarından farklı olarak “enerji” alanının, “kara ve demiryolu, liman, haberleşme, ulaştırma” gibi temel altyapı yatırımlarıyla birlikte “devletin asli görevleri arasında telakki edildiği” belirtiliyor. “Bütün milletin istifadesine açık olabilecek orman, su, maden, enerji gibi sahalar devletin varlığı olarak düşünülmedir” cümlesine yer veren ANAP, enerji alanına yönelik hedeflerinde ise, asli görevini devletin yerine getirmemesi noktasından hareket ediyor. “Enerji ve maden konularında gelişmenin hızlanması için fertlere ve fertlerin meydana getireceği kuruluşlara devletin tespit edeceği esaslar dahilinde yatırım ve işletme hakkı verilmesi” hedefini içeren ANAP parti programında, şöyle deniliyor:

“Bahis konusu tabii kaynakların mülkiyeti devlet tasarrufunda olmakla beraber, geliştirme ve işletme

hakları devletin koyacağı esaslar içinde fertlere veya fertlerin bir arada kuracağı teşebbüslere bırakılabilir. Kendini iktisadi olarak geri ödeme gücüne sahip projelerin devletin koyacağı esaslar çerçevesinde halkın iştirakiyle yapılmasının teşvik edilmesini faydalı buluruz.”

Milliyetçi MHP Enerjide Küresel

Enerji alanına “sürdürülebilir kalkınma” temelinden yaklaşan MHP, kamunun enerji yatırımlarını “planlı” şekilde sürdürmesinden söz ederken, yerli ve yabancı sermayeyi de unutmuyarak “yerli ve yabancı sermayenin bu alandaki yatırımları teşvik edilecektir” diyor. MHP, özel sektörün madenler üzerinde arama faaliyetlerine girmelerini sağlayıcı tedbirler alacağından, teknoloji, finansman ve pazarlama açısından yabancı sermayenin teşvikinden de söz ediyor. “Milliyetçilik” vurgusuyla ön planda olan MHP'nin parti programında enerji alanında milli ya da ulusal ifadesine hiç başvurulmaması ve yabancı sermayenin teşvikinden söz edilmesi dikkat çekiyor. Ayrıca diğer partilerden farklı olarak, “sanayi ve enerji sektörlerinin hammadde taleplerinin ucuz ve güvenli bir şekilde sağlanması için Türk Cumhuriyetleri başta olmak üzere özel sektörün yurtdışında yatırım yapmasını desteklemeyi” amaçlıyor.

MHP'nin parti programında enerji politikası, liberal partilerin programlarından farklılık taşımayacak biçimde “rekabete açık, etkin bir piyasa” temelinde yükseltilmektedir. Programda özel sektör vurgusu şöyle devam ettirilmektedir:

“Enerji kaynaklarının üretiminden tüketimine kadar her aşamada sağlıklı işleyen bir proje seçimi, değerlendirme, denetim ve işletim yaklaşımı esas alınarak özel kesimin en üst düzeyde yatırım ve işletme faaliyetlerine katılımı sağlanacaktır.”

Nükleer enerji hedefine parti programında yer veren MHP, yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanılması, kayıp-kaçakların önlenmesi, kaynak ve ülke çeşitliliğiyle dış bağımlılığı önleme konularında da bilinen ifadeler, parti programında kullanıyor.

GP'de Öncelik Özel Sektöre

İnternet sayfasında parti programına yer vermeyen GP'nin kuruluşunda sunulan parti programı burada değerlendirilecektir.

İmtiyazlı olarak sürdürdüğü elektrik faaliyetleri ve sözleşmelerinin feshedilmesi, batık bankalarıyla kamuoyunda yakından tanınan Uzan Grubu'nun partisi olarak bilinen GP, diğer partilerden daha açık bir şekilde “özel sektör” vurgusunu ortaya koyuyor:

“Devlet, ulaştırma, haberleşme, enerji olarak tanımlanan altyapı yatırımlarının öncelikle özel sektör kuruluşları vasıtasıyla gerçekleştirilmesi için gerekli yasal ortamı yaratmalıdır.”

Enerji alanına oldukça kısa bir bölümle yer veren GP, nükleer enerjinin kullanımını hedef olarak programında belirtiyor. GP de, diğer partiler gibi ülkenin sahip olduğu doğal kaynakların verimli kullanılması ve dışa bağımlılığın ortadan kaldırılması hedefinden söz ediyor. Öncelikle hidroelektrik kapasitesinin sonuna kadar kullanılması gerektiğini ifade eden GP, zengin kömür varlığının enerji üretiminde kullanılmasına önem verilmesi görüşünü kaydediyor.

ÖDP'nin Tercih Kamuyu

ÖDP programı, enerji politikalarını “ekolojist” bir yaklaşımla ele alıyor. Nükleer enerji kullanımına karşı çıkan bir parti olarak dikkat çekiyor:

“Çevre ve enerji konularındaki tüm stratejik kararlar saydam bir tartışma sürecinin ardından ‘ekolojist bir anlayışla’ toplumsal yarar doğrultusunda ele alınmalıdır. Özgürlükçü sosyalizm ekolojistir; kapitalizmin toplumsal yararı önüne kar maksimizasyonunu koyan anlayışı, ‘ne kadar tüketebiliyorsan o kadar insanın’ sloganıyla ifadesini bulan tüketim ideolojisi karşısında insanoğla uyumunu temel alan bir dünyayı amaçlar. Çevre sorumluluğu kapsamında yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık veren, yaşamın sürdürülebilirliğini, doğal dengenin korunmasını gözetken, kalıcı sayılabilecek bir doğa tahribatına yol açması nedeniyle nükleer enerji kullanımına keskin karşı çıkan bir tavır benimser. Yenilenebilir kaynakların kullanımını; yenilenemez kaynakların kullanımının ise alternatif sürdürülebilir kaynakların geliştirilmesine bağlanmasını savunur.”

Diğer partilerin programlarında temeli oluşturan “kalkınma” anlayışının da farklılaştığı ÖDP programında, özelleştirmeye karşı çıkılarak, enerji politikasında açık bir şekilde “kamu” tercihi yapılıyor:

“Enerjide özelleştirme uygulamalarına son verilmeli, enerjide seçeneklerin belirlenmesi ve enerji kaynaklarının kullanımı kamuda olmalıdır. Üretim planlamasında geri-döndürülemeyen kaynakların kullanımına dayalı enerji ve sanayileşme politikalarına son verilmeli, özelleştirmelerle enerji sektörünün bütünsel yapısının bozulmasından ve doğal kaynakların israfından titizlikle kaçınılmalıdır.”

Baraj ve enerji santralleri inşasında yöre halkının onayının aranması ve referandum mekanizmasının işletilmesi öngörülen programda, “Enerji alanında stratejik yönelimler ilgili bütün kesimlerin katılımıyla belirlenmeli, karar süreçleri demokratikleştirilmelidir” deniliyor. Diğer parti programlarında yer aldığı gibi yenilenebilir

enerji kaynakları, araştırma-geliştirme, yerli teknolojilerin özendirilmesi, enerji tüketiminde verimlilik ve tasarruf, enerji hatlarındaki kayıpların önlenmesi vurgularına da yer veriliyor.

EMEP Kaynakları Ulusallaştırılacak

Sınıfsal temelde parti programını oluşturduğu görülen EMEP'in programında enerji alanına özel bir yer ayrılmıyor. Genel yaklaşımlardan EMEP'in kamusal bir anlayış içerisinde olduğu görülüyor. Ekonomik anlamda "ulusallaştırma" vurgusunu yapan EMEP'in programında, enerjiyle ilgili ancak şu bölümü alıntıyla-bilmek mümkün:

"Özelleştirme ve işletme tasfiyeleri durdurularak, başta sanayi, dış ticaret, bankacılık, madencilik, tarım, ulaştırma ve haberleşme sektörleri olmak üzere, emperyalistlerin ve işbirlikçilerin elinde bulunan tüm işletmeler ulusallaştırılarak, işçi denetimine ve halkın yönetimine verilecektir. Yeraltı ve yerüstü zenginlikleri ulusallaştırılacaktır."

İP Nükleer Enerjiden Yana

Programının adını "Milli Hükümet Programı" olarak koyan İP, enerji alanına yönelik sınırlı bir yer ayrılmış olmakla birlikte kamu yaklaşımını başlık düzeyine taşıyor. "Enerji Üretim, İletim ve Dağıtımında Kamuculuk" başlığı altında, enerji üretim, iletim ve dağıtımının kamu eliyle yürütüleceği belirtiliyor. Nükleer enerjiden yana tavrını programına taşıyan İP de doğal kaynaklara öncelik tanınması, ithal fosil yakıtı bağımlılığın azaltılması, hidrolik başta olmak üzere yenilenebilir kaynaklardan yararlanılması konularına da genel ifadelerle yer veriyor. Doğal kaynaklara ilişkin bölümde ise, denizlerdeki doğal kaynakların araştırılması ve kullanılmasında "yabancı güçlerin müdahale ve kısıtlamalarına izin verilmeyeceği" kaydediliyor.

TKP'den Konutlara Bedelsiz Elektrik

Çalışmanın yapıldığı aşamada elektronik ortamda programına ulaşılamayan TKP'nin taslak programı üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Taslak programında enerjiyle ilgili bölümlere sınırlı olarak yer veren TKP, konutlarda, ısınma, elektrik ve suyun bedelsiz olarak sağlanmasını öngörüyor. Enerjinin de içinde bulunduğu alanlarda, "Sanayileşme ve kalkınmada, Türkiye'nin yeterli düzeyde sahip

olduğu kaynaklara (madenler, toprak, enerji, nitelikli emek gücü) dayanılarak bir atılım örgütlenecek, ülke ekonomisinin dışa bağımlılığına son verilecektir" deniliyor.

SP Nükleer 'Ülkeye Kazandıracak'

"Yeniden Büyük Türkiye" hedefi için büyük miktarda enerjiye ihtiyaç olduğunu düşüncesinden hareket eden SP, programında enerjiyi "sürdürülebilir kalkınma" temeliyle ele alırken, tanımlanmayan bir "milli bir enerji politikası"ndan söz ediyor. Nükleer enerjiye parti programlarında yer veren diğer partilerden farklı olarak, çevre duyarlılığı gibi yumuşatıcı ifadelere başvurmaksızın doğrudan nükleer enerjiyi şöyle savunuyor:

"Yıllardır engellenmiş olan nükleer teknolojinin ülkemize kazandırılması ve nükleer enerjinin milletimizin hizmetine sunulması sağlanacaktır."

SP Programı'nda enerji üretim ve dağıtımının özel sektör ve kamu yatırımlarıyla yapılmasını savunuyor. Enerjide "devamlılığın teminat altına alınması, dışa bağımlılığın azaltılması, kaynak çeşitliliği sağlanması, yerli kaynakların değerlendirilmesi, kayıp-kaçakların azaltılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının ve Ar-Ge'nin desteklenmesi" gibi bilinen hedefler SP'nin programında da yineleniyor. Doğalgazın yaygınlaştırılması, petrol ve doğalgaz üretimi için arama ve işletme faaliyetlerinin hızlandırılmasından, mevcut doğalgaz anlaşmalarının en ucuz şekilde kullanıma ulaştırılması için yenilenmesinden de söz ediliyor.

BBP'nin Gözü Türk Cumhuriyetleri'nde

Enerjiye ayrı bir başlık altında parti programında yer vermeyen BBP, ulaştırma ve haberleşme ile birlikte enerji yatırımlarını da "devletin asli görevi" olarak tanımlıyor. BBP Programı'nda, "Tabii Kaynaklar" başlığı altında "Büyük şehirlerimizin ve sanayinin ucuz ve temiz enerjiye sahip olması için, yerli doğalgaz araştırılarak, üretimine ağırlık verilecek, doğalgazın yaygın olarak kullanılması için gerekli yatırımlar yapılacaktır" deniliyor. Programın eski tarihli olması nedeniyle özelleştirilmiş olan TÜPRAŞ ve POAŞ da KİT olarak ifade edilerek, şu hedeflere yer veriliyor:

"Ülkemizdeki petrol arama ve işletme konusunda yetkili KİT'ler olan TPAO, TÜPRAŞ, POAŞ, BOTAS gibi kuruluşların koordineli çalışmaları sağlanarak, araştırma ve geliştirmeye kaynak aktarımı sağlanacaktır. TPAO'nun öncelikle, önemli ölçüde petrol rezervlerine sahip olan Türk Cumhuriyetleri başta olmak üzere diğer ülkelerde arama ve işletme yapabilecek yüksek teknolojiye sahip, uluslararası bir kuruluş olması sağlanacaktır." ■